

Eettisyys ja kulttuurinen monimuotoisuus vuorovaikutuksessa

Heidi Layne,

Yliopistonlehtori, kestävyys- ja
globaalikasvatus

Luennon tavoitteet:

- Ymmärtää, miten voi toimia vuorovaikutustilanteissa eettisesti kestäväällä tavalla
- Ymmärtää dialogin merkitys osana eettistä vuorovaikutusta
- Ymmärtää kulttuurienvälisen viestinnän peruskäsitteitä

Ajatuksia herättelevä pohdintatehtävä:

- **Millaisia kysymyksiä nousee esille eettisestä ja kulttuurisensitiivisestä vuorovaikutuksesta?**
- **Millaisia kokemuksia teillä on kulttuurienvälisestä vuorovaikutuksesta?**

Dialogisuus vuorovaikutuksessa:

Dialogi tarkoittaa vuoropuhelua ja tapaa kommunikoida. Dialogisuus laajemmin on moniääninen maailmankuva ja käsitys siitä, kuinka ajattelemme ja olemme suhteessa toisiin ihmisiin (ja laajemmin myös planetaariseen systeemiin).

Dialogissa luodaan ymmärrystä itsestä ja toisesta.

Dialogissa hyväksytään, että ihmisillä on erilaisia näkemyksiä eikä kenenkään näkemys voi olla kokonainen totuus.

Dialogisuuden keskeisiä periaatteita ovat

- kuulluksi tuleminen
- usko ihmiseen
- toiveikkuuden kokemus
- luottamuksen luominen
- epävarmuuden sietäminen
- uteliaisuus toisen toiseudesta

Interkulttuurinen vuorovaikutus:

- Pohjautuu dialogiin, jossa huomioidaan ihmisten erilaiset taustat, kuten ikä, sukupuoli, etnisyys ja niihin linkittyvät arvot, maailmankuva, koulutustaustat, mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään, mielenkiinnonkohteet
- Kulttuuri joustavana intersubjektiivisena prosessina (Dervin, 2014, 2016)
- Interkulttuurinen vuorovaikutus tapahtuu aina epäsymmetrisissä valtasuhteissa (Pratt, 1991; Dervin, 2014)
- Dialogisuus mahdollistaa kokemusten ja näkökulmien jakamisen ja niiden kautta voidaan luoda uudenlaisia merkityksiä, uudenlaisia koherentteja kokonaisuuksia ihmiskunnan yhteiseen merkityksperintöön.

Eettisyys vuorovaikutuksessa:

- Suomessa syrjimättömyysperiaatteet ohjaavat työtä oppilaitoksissa, myös Jyväskylän yliopistossa ja KPTK:ssa.
- Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja saavutettavuus ovat keskeisiä peruslähtökohtia Jyväskylän yliopiston toiminnassa. Yliopistoyhteisömme on sitoutunut kohtelemaan jokaista yksilöä ja ryhmää kunnioittavasti ja arvokkaasti. Jyväskylän yliopisto varmistaa opetuksen laadun ja saatavuuden sekä koulutuksen saavutettavuuden. Käyttäydymme asiallisesti, osoitamme arvostusta ja tuemme toisiamme myös haastavissa tilanteissa. Edistämme yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä yliopistoyhteisössä strategiamme ja voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti sekä yliopistoyhteisön kanssa yhteisesti asetettujen tavoitteiden kautta (Jyväskylän yliopisto, n.d.; yliopiston yhdenvertaisuus-, tasa-arvo ja saavutettavuussuunnitelma)

(KPTK Polkuja kansainvälistymiseen : oppiminen yhdessä ja toisiltamme)

Kulttuurienvälinen vuorovaikutus:

- **Kulttuurienvälinen ymmärrys/suhtautuminen** liittyy siihen, millaisia ajatuksia meillä on ympäröivästä maailmasta ja miten suhtaudumme monimuotoisuuteen moninaisuuden, kompleksisuuden, epävarmuuden ja epätasa-arvon leimaamissa konteksteissa sekä siihen, miten ne ilmenevät työskennellessämme toisten ihmisten kanssa (esim. Layne & Teng, 2021, **KPTK Polkuja kansainvälistymiseen : oppiminen yhdessä ja toisiltamme**).
- Kulttuurienvälinen ymmärtäminen ja suhtautuminen (intercultural mindedness) tarkoitetaan usein etnosentrismien tiedostamista ja kulttuurienvälisissä kohtaamisissa tapahtuvan vuorovaikutuksen/dialogisuuden kautta oppimista (Dervin, 2015)

Interkulttuurinen kompetenssi:

- Perinteisesti on ajateltu, että se on erilaisuuden suvaitsevaisuutta ja sensitiivisyyttä eri (maantieteellisiä tai uskontoon liitettäviä) kulttuureita kohtaan (esim. Bennett & Bennet, Mike Byram)
- Nykyisin tiedostetaan intersektionaalinen näkökulma: esim etnisyys, uskonto, ikä, alkuperä, koulutus, tiedonkäsitys, risteävinä ja leikkaavina erontekijöinä
- Normaaliuden diskurssi vuorovaikutuksessa
 - ymmärrys normaalin ja 'epänormaalin', hyväksytty ja ei-hyväksytty kategorioiden olemassaolosta ja myös sen moninaisuudesta (vrt. Foucault, 1970).
- Arvoihin vaikuttaa ihmisen yhteiskunnallinen asema

Kulttuurienvälinen vuorovaikutuskomptenssi

- **Kulttuurienvälinen vuorovaikutuskompetenssi voidaan määritellä kriittiseksi, reflektiiviseksi ja sosiaalisesti tietoiseksi kyvyksi toimia kulttuuristen erojen yli tavoilla, jotka haastavat essentialistiset näkemykset ja edistävät tasa-arvoa ja osallisuutta (Roiha&Sommier, 2021; Dervin, 2016)**

Vaikeista teemoista puhuminen:

- Uskontojen ja 'rotujen' (faith- and race-based dialogue) välinen dialogisuus on tärkeä osa rauhanomaista yhteiseloä ja kulttuurien välistä ymmärrystä
- Esimerkkejä tästä voisi olla, että suomalaiselle kristinuskoon kuuluvalla tärkeä osa uskontoa on juhlapyhät, kuten joulu ja pääsiäinen. Niihin liittyy perheille tärkeitä traditioita, johon voi kuulua esim kirkossa käynti.
- Samanlainen merkitys voi olla islamilaisuudessa paastoamine ja esim. pukeutuminen. Naisten erilaiset huivit voivat olla myös tärkeä tapa kuulua yhteisöön. Paastoaminen kasvattaa myötätuntoa niitä kohtaan, jotka kärsivät köyhyydestä, nälänhädästä jne.

Vuorovaikutuksen kontaktivyöhykkeet:

- Mary Louise Pratt (1991) on luonut käsitteen kontaktivyöhykkeistä "joita syntyy, kun erilaiset historialliset, sukupuoliset, valta- ja tietoaasetelmat sekä etniset ja uskonnolliset elämänkaaret kohtaavat vuorovaikutustilanteessa/luokkahuoneessa.
- Kontaktivyöhykkeitä läpileikkaavat ne kriittiset erontekijät, jotka rikkovat ja haastavat perinteisiä vallalla olevia käsityksiä esimerkiksi normaaliudesta, etnisyydestä, suomalaisuudesta tai ulkomaalaisuudesta, kyvyistä tai kyvyttömyydestä.

Vuorovaikutuksen konfliktivähykkeet:

- Kontaktivähykkeillä kasvatustieteen kentällä tarkoitetaan sosiaalista tilaa tai oppimisympäristöä (koulua ja luokkahuonetta), jossa ihmiset kohtaavat ja "taistelevat" omasta tilasta ja positioista, haastaen jo olemassa olevia valtarakenteita (Pratt, 1991, 6)
- Miten voimme kiinnittää huomiota siihen, millaista puhetta ja vuoropuhelua edistetään (eleet, ilmeet, ennakkoluulot), ja millaisia sääntöjä noudatetaan keskusteltaessa epäkohdista tai ennakkoluuloisista kommenteista?

Minkälaista puhetta tuotamme liittyen kulttuuriseen moninaisuuteen:

- Kulttuurin käsitettä tuotetaan vuorovaikutuksessa – kenellä on valta päättää asioista?
- Miten ihmiset sijoittuvat vuorovaikutustilanteisiin ja miten arvioin omaa asemaani siinä
- Millaisen aseman otamme – vahvistammeko ennakkoluuloja ja riittämättömyyttä (deficit theory) vai vahvistammeko hyvää
- Eksotisoimmeko vai tunnistammeko sokeita pisteitä
- **Mitä termejä ja kategorioita käytetään vuorovaikutuksessa: Minkälaisia sosiaalisia gategorioita ja valtasuhteita syntyy keskusteluissa?**

Safari 4G 17.10

Koulu

"S2-pojat" aiheuttavat suurta huolta – Näin kirjoitustaito jakaa lapset eri kasteihin

Karvin tuore tutkimus paljastaa huolestuttavia eroja etenkin koululaisten kirjoitustaidossa. Etenkin maahanmuuttajataustaiset pojat tarvitsisivat enemmän tukea.

Karvi on tutkinut osaamisen kehittymistä

elisa 4G 17.17

infoFinland.fi SUOMI

Suomalainen koulutusjärjestelmä

13.08.2024

Suomessa koulutus on korkeatasoista. Erot eri koulujen oppimistuloksissa ovat pienet, ja lähes kaikki suorittavat peruskoulun tavoiteajassa.

infofinland.fi

Turvallisen ja rohkeamman tilan periaatteet:

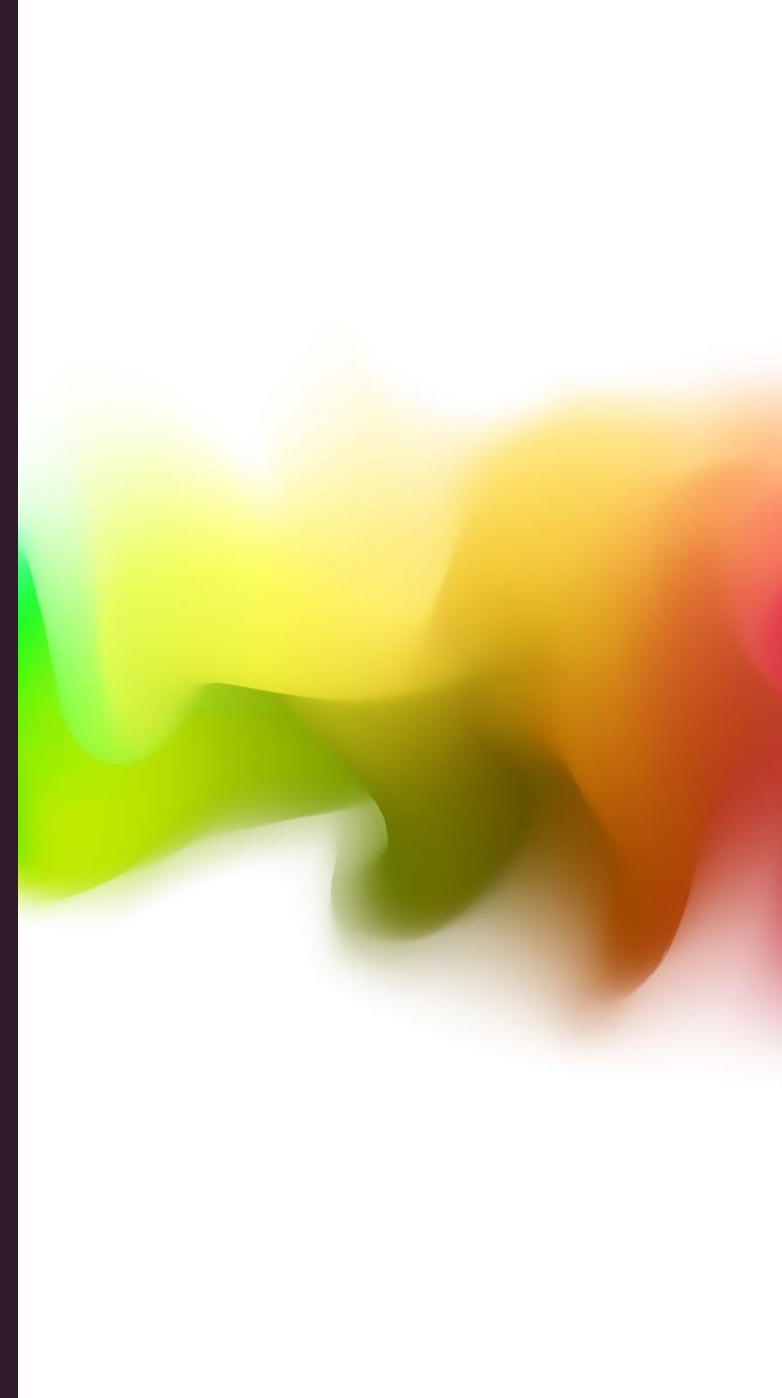
Osallistutaan keskusteluun avoimin mielin

- Kuunnellaan toisia
- Vältetään ennakkoluulojen vahvistamista, ei oleteta, vaan opitaan toisilta
- Arvotetaan toisten jakamia kokemuksia ja annetaan tilaa niille, jotka ovat meitä heikommassa asemassa tai syrjitty
- Ollaan erimieltä arvostaen toisten mielipidettä
- (muokattu Equity teamin turvallisen tilan periaatteista [Welcome to the Equity Team! – Language Campus \(jyu.fi\)](https://www.jyu.fi/tila/tyo/tyo-tyo-tyo/Welcome%20to%20the%20Equity%20Team!%20%E2%80%93%20Language%20Campus%20(jyu.fi)))

ITSEARVIOINTIKYSYMUKSET (turvallinen tila):

- Pyrinko omalla toiminnallani vaikuttamaan turvallisen vuorovaikutusilmapiirin luomiseen ja olenko valmis keskustelemaan siitä?
- Onko minulla osaamista ja uskallusta puuttua rakentavasti tilanteeseen, mikäli havaitsen, että vuorovaikutustilanteessa tapahtuu syrjintää?
- Minulle voi kertoa,, jos itse tahallisesti tai tahattomasti omalla toiminnallani/puheellani loukkaan toisia
- Pyrinkö oman toiminnan kautta tunnistamaan ja tunnustumaan sokeita pisteitä, jotka saattavat estää yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen vuorovaikutustilanteet?

Itsearvointikysymykset vuorovaikutustilanteeseen:

- Tunnistanko oman asemani (etnisyys, kansalaisuus, kieli, kielten hierarkiat, uskonto, seksuaalinen suuntautuminen jne.) vaikutusta vuorovaikutustilanteessa?
- Pohdimmeko työyhteisössä oman taustamme (edustammeko vähemmistöä, enemmistöä) vaikutusta vuorovaikutustilanteissa?
- Huomioinko, miten oma vähemmistö/enemmistö -asema vaikuttaa vuorovaikutustilanteeseen?
- Tunnistammeko sokeita pisteitä, jotka saattavat estää yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen vuorovaikutustilanteen?

Miten reflektoida kriittisiä vuorovaikutustilanteita (adapted from critical incidents method):

1. Mitä vuorovaikutustilanteessa tapahtui?
2. Keitä siinä oli läsnä?
3. Miten tilanne ratkaistiin?
4. Jäikö jotain ratkaisematta?
5. Mikä oli minun roolini siinä?
6. Mitä opin tästä tilanteesta?

Pohdittavaksi tästä eteenpäin:

- **Vuorovaikutustilanteet rakentuvat yhteisesti eri toimijoiden välillä, joten kaikki mukana olevat ovat vastuussa siitä, miten tilanne rakentuu ja millainen lopputulos siitä syntyy (Gallagher, 2011).**
- **Onko aikuisilla/opettajilla enemmän valmiuksia käsitellä vaikeita teemoja ja onko aikuisilla/opettajilla siten enemmän vastuuta vuorovaikutustilanteiden onnistumisesta?**
- **Mielialat ja asenteet vaikuttavat vuorovaikutustilanteisiin (Gallagher, 2011; Dervin & Hahl, 2015)**
- **Uskallammeko ottaa puheeksi sensitiivisiä ja vaikeita teemoja?**
- **Onko opettajilla tarpeeksi sanastoa ja välineitä käsitellä vaikeita teemoja esim. rasismia, lasten, nuorten, kollegoiden tai vanhempien kanssa?**

KIITOS!

- Kysymyksiä?

- Heidi.j.layne@jyu.fi

Lähteet:

- Dervin, F. (2011). A plea for change in research on intercultural discourses: A 'liquid' approach to the study of the acculturation of Chinese students. *Journal of Multicultural Discourses*, 6(1), 37-52.
- Dervin, F. (2015). Towards post-intercultural teacher education: Analysing 'extreme' intercultural dialogue to reconstruct interculturality. *European Journal of Teacher Education*, 38(1), 71-86.
- Dervin, Fred & Hahl, Kaisa. (2015). Developing a Portfolio of Intercultural Competences in Teacher Education: The Case of a Finnish International Programme. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 59. 10.1080/00313831.2014.904413.
- Layne, H., & Teng, S. S. (2022). Developing intercultural mindedness through an experiential learning activity - A case study from Singapore. *Education Sciences*, 12(3), Article 212. <https://doi.org/10.3390/educsci12030212>
- Pratt, Mary Louise. "Arts of the Contact Zone." *Profession*, JSTOR, 1991.